

Συντακτική ανάλυση

Ατζέντα Εργαστηρίου Μεταγλωττιστών 20/5/2020

Συντακτική Ανάλυση (Parsing)

- Μετά τη λεκτική ανάλυση
 - Είσοδος τα tokens του λεκτικού αναλυτή
- Σκοπός: η ανάλυση της δομής της εισόδου
 - Αν είναι σωστά δομημένη σύμφωνα με τους κανόνες σύνταξης της εκάστοτε γλώσσας προγραμματισμού
- Έξοδος;
 - Θεωρητικά, τίποτα αν η είσοδος είναι συντακτικά έγκυρη
 - Ή σφάλμα σύνταξης στην αντίθετη περίπτωση

Η συντακτική ανάλυση στην πράξη

- Κατά τη διαδικασία ανάλυσης
 - Κρατείται η πληροφορία της δομής της εισόδου
 - Π.χ. τι υπάρχει μέσα σε ένα if, for κλπ
- Συνδυάζεται ταυτόχρονα με τη σημασιολογική ανάλυση
 - Σύλληψη της «έννοιας» του προγράμματος εισόδου
 - Αυτό που θέλει να κάνει ο προγραμματιστής

Σημασιολογική ανάλυση - μια γρήγορη ματιά

- Context-sensitive analysis, τι δεν μπορεί να κάνει η συντακτική ανάλυση από μόνη της, μερικά παραδείγματα
 - Τι είναι αποθηκευμένο στο x ;
 - Τύποι μεταβλητών
 - Παράμετροι συναρτήσεων
 - Καλείται μια συνάρτηση με τις παραμέτρους που πρέπει;
 - Διάρκεια ζωής μεταβλητών

Έξοδος συντακτικής+σημασιολογικής ανάλυσης

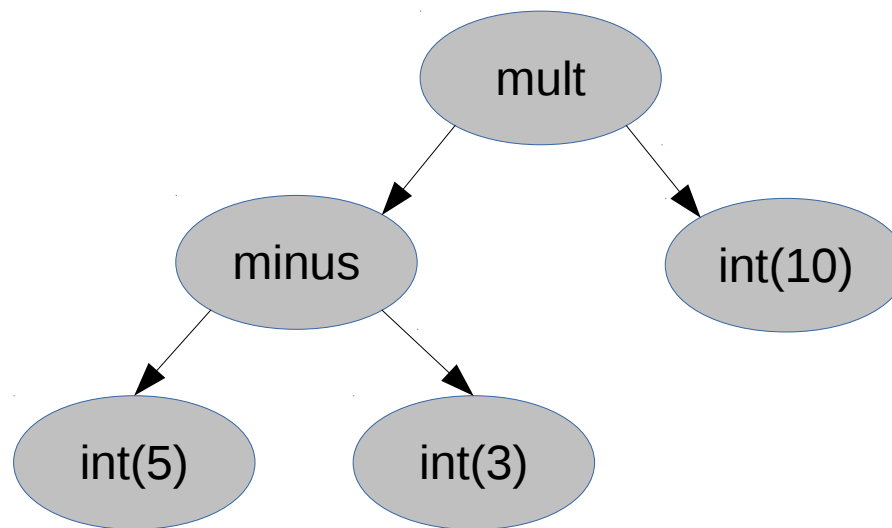
- «Ενδιάμεση αναπαράσταση» (intermediate representation)
 - Το «νόημα» του προγράμματος
 - Σε συστηματική αναπαράσταση
 - Έτοιμο για επεξεργασία από τα επόμενα στάδια του μεταγλωττιστή
 - Στάδια βελτιστοποίησης
 - Παραγωγή εκτελέσιμου κώδικα ή διερμηνεία (απ' ευθείας εκτέλεση)

Παράδειγμα ενδιάμεσης αναπαράστασης (AST)

- Είσοδος: $(5-3)*10$
- Λεκτική ανάλυση: `lparen int(5) minus int(3) rparen mult int(10)`
- Abstract Syntax Tree (AST)
 - Το «νόημα» εδώ: η σωστή αριθμητική ερμηνεία
 - Προσοχή: δεν παράγεται μόνο από τη συντακτική ανάλυση!

Παράδειγμα ενδιάμεσης αναπαράστασης (AST)

- Είσοδος: $(5-3)*10$

- Πώς θα ήταν στην περίπτωση του $5-3*10$;
- Και στην περίπτωση του $5-3-2$;

Γιατί δεν αρκεί η λεκτική ανάλυση

- Γιατί να μην κάνουμε τα πάντα με κανονικές εκφράσεις;
 - Δεν μπορούμε: οι κανονικές εκφράσεις δεν αναγνωρίζουν nested δομές (γενικά δεν υποστηρίζουν αναδρομή)
 - Π.χ. με τις κανονικές εκφράσεις δεν μπορούμε να αποφασίσουμε αν η είσοδος έχει ισορροπημένες παρενθέσεις!
 - Το αυτόματο μπορεί να μας πει σε ποιο state είμαστε, όχι όμως πόσες φορές έχουμε περάσει από το state αυτό...

Μέθοδοι συντακτικής ανάλυσης

- Βασισμένες σε γραμματικές
 - Με τη μεγαλύτερη μαθηματική τυπική θεμελίωση (1960s-1970s)
- Άλλες μέθοδοι
 - Λιγότερο «τυπικές», περισσότερο πρακτικές
 - Δεν υστερούν όμως σε απόδοση από τις μεθόδους με γραμματικές

Γραμματικές

- Ως «συνταγές» για την παραγωγή προτάσεων
SantaSays → ho SantaSays | ho
- Παραγωγή (production) προτάσεων (sentences)

SantaSays

ho SantaSays

ho ho SantaSays

ho ho ho SantaSays

ho ho ho ho

Παραγωγή προτάσεων

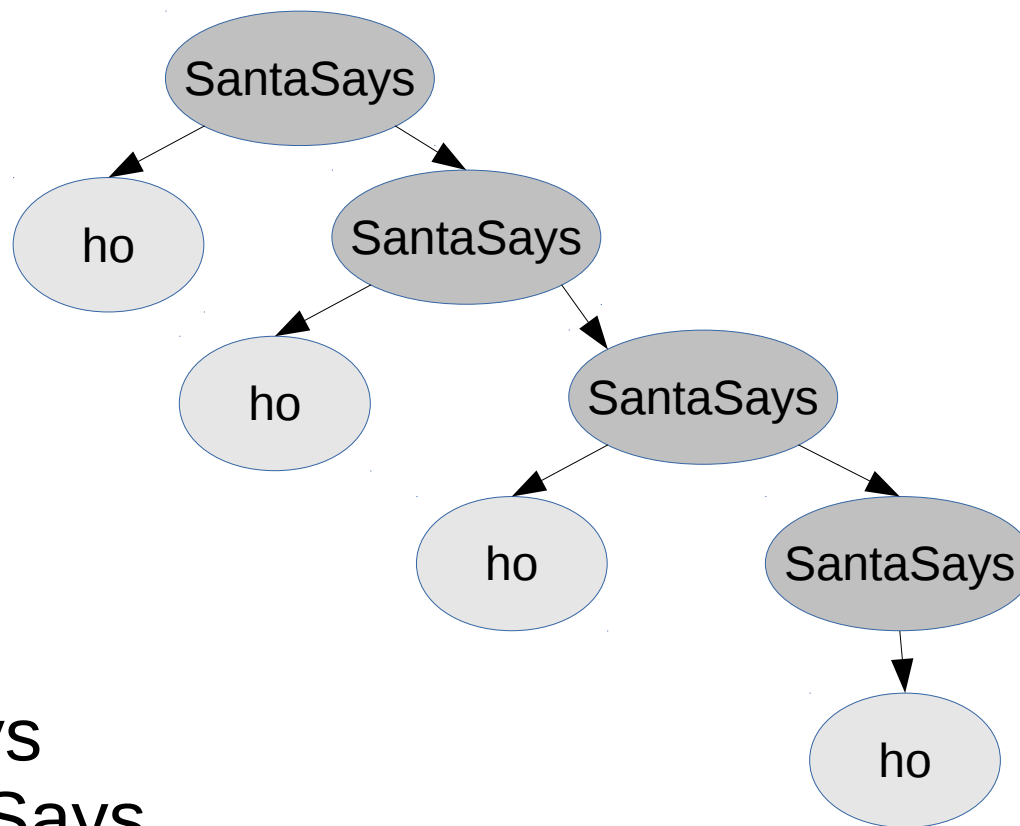
- Μη τερματικά σύμβολα: ενδιαμέσες μορφές που πρέπει να αντικατασταθούν (π.χ. SantaSays)
- Τερματικά σύμβολα: οι τελικές «λέξεις» της γλώσσας που παράγει η γραμματική (π.χ. ho)
 - Τα tokens του λεκτικού αναλυτή
- Σύμφωνα με τους κανόνες, αντικαθιστούμε τα μη τερματικά σε βήματα παραγωγής (productions)
 - Το αποτέλεσμα είναι σειρές από τερματικά και μη τερματικά σύμβολα (sentential forms)
 - Στο τελευταίο βήμα μένουν μόνο σειρές από τερματικά σύμβολα (sentences)
- Για γραμματική G , η γλώσσα της γραμματικής $L(G)$ είναι το σύνολο των τελικών προτάσεων που παράγει η G

Ο φορμαλισμός της γραμματικής

- Μια γραμματική είναι η τετράδα (T, NT, S, P)
 - T το σύνολο των τερματικών συμβόλων
 - NT το σύνολο των μη τερματικών
 - $T \cap NT = \emptyset$
 - S το αρχικό σύμβολο
 - P σύνολο κανόνων για παραγωγές
 - $(T \cup NT)^+ \rightarrow (T \cup NT)^*$

Δένδρο (ή γράφος) παραγωγής

- Προσοχή: μην το συγχέετε με ένα AST!

SantaSays
ho SantaSays
ho ho SantaSays
ho ho ho SantaSays
ho ho ho ho

Τεχνικές συντακτικής ανάλυσης

- Top-down
 - Ξεκινώ από το αρχικό σύμβολο (ρίζα δένδρου) και προσπαθώ να διαλέξω κανόνες παραγωγής που θα με οδηγήσουν στα tokens εισόδου (φύλλα δένδρου)
- Bottom-up
 - Ξεκινώ από τα tokens εισόδου (φύλλα δένδρου) και με βάση τους κανόνες παραγωγής προσπαθώ να φτάσω στο αρχικό σύμβολο (ρίζα δένδρου)

Γραμματικές κατά Chomsky

- Ιεραρχία εκφραστικής δύναμης (τι μπορούν να περιγράψουν)
- Type 0: χωρίς περιορισμούς μετασχηματισμοί
comma Name End \rightarrow and Name
- Type 1: ένα μόνο σύμβολο στο αριστερό μέρος μετασχηματίζεται

Name comma Name End \rightarrow Name and Name End

- Ποια η διαφορά από το απλό comma \rightarrow and;
- Context-sensitive μετασχηματισμός

Γραμματικές κατά Chomsky

- Δυστυχώς, για τα Type 0 και 1 η συντακτική ανάλυση (αν γίνεται) απαιτεί εκθετικό χρόνο
 - μη πρακτικό
- Type 2: Στο αριστερό μέρος μόνο ένα μη-τερματικό
List \rightarrow Name comma List
 - Η αντικατάσταση ενός μη τερματικού δεν εξαρτάται από τα γειτονικά του (context-free)
 - Υποστηρίζεται αναδρομή και nesting
 - Μπορούμε να θυμόμαστε τι πρέπει να γίνει «μετά»

Παράδειγμα

- Η γραμματική «του ασανσερ»

Move → up Move down Move

| down Move up Move

| ε

- Σχεδιάστε το δέντρο παραγωγής για την είσοδο: up down up up down down
- Πού θα βρίσκεται το ασανσέρ σε σχέση με την αρχική του θέση για κάθε πρόταση που παράγει η γραμματική;
 - γιατί;

Γραμματικές κατά Chomsky

- Γενικά, η συντακτική ανάλυση για Type 2 γραμματικές (context-free grammars, CFG) απαιτεί χρόνο $O(n^3)$
 - μη πρακτικό
 - Υπάρχουν όμως υποκατηγορίες γραμματικών που απαιτούν χρόνο $O(n)$ = πρακτική λύση!
 - Καλύπτουν σχεδόν το σύνολο των απαιτήσεων ανάλυσης των γλωσσών προγραμματισμού
- Type 3: στο δεξί μέρος μόνο ένα μη τερματικό και αυτό στο τέλος
 - Αδυναμία αναδρομής και nesting
 - Αντιστοιχία με τις γνωστές μας κανονικές εκφράσεις

Η σημασία της πολυπλοκότητας

- Έστω 10.000 tokens στο πρόγραμμα εισόδου
- $O(n)$ σημαίνει 1 «ενέργεια» ανά token
 - μια ανάθεση, μια προσπέλαση κλπ
- Αν η «ενέργεια» απαιτεί 10ns, με πολυπλοκότητα $O(n)$ απαιτείται χρόνος $10 \cdot 10^{-9} \cdot 10^4 = 10^{-4}$ sec ή 100μsec.
- Με πολυπλοκότητα $O(n^3)$, δηλ. $10^{4 \cdot 3}$ «ενέργειες», πόσος θα είναι ο χρόνος συντακτικής ανάλυσης;

Ποιο μη τερματικό αντικαθιστούμε

- Σε κανόνες με πολλά μη τερματικά σύμβολα, στο δεξί μέρος των κανόνων, ποιο διαλέγουμε για αντικατάσταση;
 - Αριστερότερη ακολουθία παραγωγών (leftmost derivation): αντικαθιστούμε σε κάθε βήμα το αριστερότερο μη τερματικό
 - Δεξιότερη ακολουθία παραγωγών (rightmost derivation): αντικαθιστούμε σε κάθε βήμα το δεξιότερο μη τερματικό

Παράδειγμα

- Έστω η γραμματική
 $\text{Expr} \rightarrow \text{Expr Op num} \mid \text{num}$
 $\text{Op} \rightarrow + \mid - \mid * \mid /$
- Και έστω η είσοδος (tokens)
 $\text{num} - \text{num} * \text{num}$
- Βρείτε αριστερότερη και δεξιότερη ακολουθία παραγωγών και τα αντίστοιχα δένδρα
 - Τι παρατηρείτε;
 - Αν χρησιμοποιούσαμε τα δένδρα κατευθείαν ως AST, θα είχαμε σωστή αριθμητική ερμηνεία της εισόδου;

Μια καλύτερη γραμματική

$\text{Expr} \rightarrow \text{Expr} + \text{Term} \mid \text{Expr} - \text{Term} \mid \text{Term}$

$\text{Term} \rightarrow \text{Term} * \text{num} \mid \text{Term} / \text{num} \mid \text{num}$

- Ποιο το δένδρο παραγωγής για την προηγούμενη είσοδο tokens;
- Αν θέλαμε να προσθέσουμε τη δυνατότητα να υπάρχουν εκφράσεις μέσα σε παρενθέσεις δηλ. (Expr), πώς θα μπορούσαμε να το κάνουμε;
 - Υπόδειξη: σκεφτείτε τα επίπεδα προτεραιότητας, κάθε επίπεδο εισάγει νέο κανόνα στη γραμματική

Αμφισημία (ambiguity)

- Όταν υπάρχει πάνω από μία αριστερότερη (ή δεξιότερη) ακολουθία παραγωγής για την ίδια είσοδο
 - Αυτό σημαίνει ότι ο μεταγλωττιστής ενδεχομένως δεν θα καταλάβει αυτό που θέλουμε να πούμε!

Παράδειγμα

Stmt \rightarrow if Expr then Stmt else Stmt
| if Expr then Stmt
| Assignment | ..

- Είσοδος tokens

if E1 then if E2 then A1 else A2

- Βρείτε δύο διαφορετικές δεξιότερες παραγωγές
 - Τι σημαίνει η κάθε μία, αν το γράφατε με τη σημερινή C;

Συντακτική ανάλυση top-down LL(1)

- Για μια σημαντική υποκατηγορία context-free γραμματικών με πολυπλοκότητα $O(n)$
- σάρωση εισόδου left-to-right
- αριστερότερες ακολουθίες παραγωγής (leftmost derivations)
- Συμβουλευόμενοι ένα (το επόμενο) token εισόδου

Προϋποθέσεις για αριστερότερες παραγωγές

- Δεν πρέπει οι κανόνες να έχουν αριστερή αναδρομή
 $\text{Expr} \rightarrow \text{Expr} + \text{Term}$
 - Ο συντακτικός αναλυτής θα πέσει σε άπειρη αναδρομή!
 - Απαλείφεται με αλγοριθμικό τρόπο
- Δεν πρέπει να υπάρχει κοινός παράγοντας στα αριστερά π.χ.

$\text{Factor} \rightarrow \text{id} \mid \text{id} [\text{ExprList}] \mid \text{id} (\text{ExprList})$

- Μετασχηματισμός με προσθήκη ενδιάμεσου κανόνα

Απλή (αλλά μη ρεαλιστική) περίπτωση LL(1)

- Έστω η γραμματική

$$S \rightarrow a B$$

$$B \rightarrow b \mid aBb$$

- Όλα τα δεξιά μέρη των κανόνων ξεκινούν με τερματικό σύμβολο, διαφορετικό για τις εναλλακτικές παραγωγές του ίδιου μη τερματικού συμβόλου

Πίνακας συντακτικής ανάλυσης

- Θεωρητικό εργαλείο, αλλά μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε έναν πραγματικό συντακτικό αναλυτή

	a	b
S	aB	
B	aBb	b

Λειτουργία

input: aabb# stack: S#

input: aabb# stack: aB# (predict)

input: abb# stack: B# (match)

input: abb# stack: aBb#

input: bb# stack: Bb#

input: b# stack: b#

input: # stack: #

Κατασκευή συντακτικού αναλυτή LL(1)

- Θα μπορούσαμε να φτιάξουμε πρόγραμμα που μιμείται την προηγούμενη λειτουργία
- Είναι όμως πιο βολικό να υλοποιήσουμε με συστηματικό τρόπο τον συντακτικό αναλυτή ως σύνολο συναρτήσεων που καλούν η μία την άλλη (ενδεχομένως και αναδρομικά)
 - «Stack»: υλοποιείται από τη στοίβα κλήσης των συναρτήσεων
 - Μπορούμε να κάνουμε τη σημασιολογική ανάλυση μέσα στις συναρτήσεις αυτές